

QUYỀN RIÊNG TƯ ĐỐI VỚI DỮ LIỆU CÁ NHÂN CỦA NGƯỜI DỰ THI TRONG CÁC KỲ THI CHUYÊN BIỆT

NGUYỄN PHẠM THANH HOA

Phòng Khoa học Công nghệ, Trường Đại học Công nghệ TP.HCM
Department of Science and Technology, Ho Chi Minh City University of Technology
E-mail: npt.hoa@hutech.edu.vn

Tóm tắt

Bài viết phân tích và đánh giá các khía cạnh của quyền riêng tư liên quan đến dữ liệu cá nhân, đặc biệt là việc công khai danh tính và kết quả thi của thí sinh trong các kỳ thi chuyên biệt. Bài viết liên hệ với pháp luật của Liên minh châu Âu về vấn đề này và từ đó đề xuất các giải pháp nhằm bảo vệ quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân của thí sinh.

Từ khóa: quyền riêng tư, dữ liệu cá nhân, công khai, danh tính, kết quả thi cử

Abstract

The article analyzes and evaluates aspects of privacy related to personal data, specifically concerning the disclosure of candidates' identities and examination results in specialized exams. It relates to the European Union's legal framework on this issue and proposes solutions to protect the privacy of candidates' personal data.

Keywords: privacy, personal data, publicity, identity, exam results

Ngày nhận bài: 17/01/2024

Ngày duyệt đăng: 12/04/2024

1. Công bố công khai dữ liệu cá nhân của người dự thi trong các kỳ thi chuyên biệt

Theo khoản 1 Điều 4 của Quy định chung về bảo vệ dữ liệu của Liên minh châu Âu (*General Data Protection Regulation, GDPR*), dữ liệu cá nhân là bất kỳ thông tin nào liên quan đến việc xác định hoặc có thể nhận dạng được một người. Cụ thể hơn, theo khoản 2 Điều 4 của GDPR, một người có thể nhận dạng là người có thể được xác định, trực tiếp hoặc không trực tiếp, cụ thể bằng cách tham chiếu đến tên, số nhận dạng, thông tin về vị trí, một nhận dạng trực tuyến hoặc một hoặc nhiều nhân tố đặc biệt liên quan đến thể chất, sinh lý, bản sắc di truyền, tinh thần, kinh tế, văn hóa hoặc xã hội của chủ thể dữ liệu đó.

Có thể thấy rằng, để một dữ liệu được xem là dữ liệu cá nhân thì cần xét đến khả năng nhận dạng của dữ liệu. Theo đó, có hai xu hướng nhận dạng: (i) chỉ cần sử dụng dữ liệu đó thì có thể xác định được ngay lập tức người mang dữ liệu; (ii) phải liên kết nhiều dữ liệu, thông tin lại với nhau thì mới có thể xác định được người mang dữ liệu. Dù bằng cách nào, dữ liệu cá nhân cũng phải mang tính “gắn liền” và có “sự liên quan” đến chủ thể mang dữ liệu đó. Những dữ liệu mang tính gián tiếp nhưng thể hiện được tính chất gắn liền, sự liên quan và giúp nhận dạng được một cá nhân thì vẫn được xem là dữ liệu cá nhân, bởi mục đích cuối cùng của dữ liệu cá nhân là giúp xác định, nhận dạng được một người.

Theo khoản 1 Điều 2 Nghị định số 13/2023/NĐ-CP ngày 17/4/2023 của Chính phủ về bảo vệ dữ liệu cá nhân (sau đây gọi là “Nghị định số 13/2023/NĐ-CP”), “dữ liệu cá nhân là thông tin dưới dạng ký hiệu, chữ

viết, chữ số, hình ảnh, âm thanh hoặc dạng tương tự trên môi trường điện tử gắn liền với một con người cụ thể hoặc giúp xác định một con người cụ thể”. Cũng tại khoản 2 và khoản 3 Điều 2 Nghị định số 13/2023/NĐ-CP thì dữ liệu cá nhân được chia thành hai nhóm là dữ liệu cá nhân cơ bản và dữ liệu cá nhân nhạy cảm. Từ các quy định này, danh tính và kết quả thi cử của người dự thi trong các kỳ thi có thể được xem là dữ liệu cá nhân của một người theo quy định của GDPR và cả Nghị định số 13/2023/NĐ-CP.

Việc công bố danh tính và kết quả thi cử của người dự thi trong các kỳ thi¹ một cách công khai, đặc biệt là trên các phương tiện thông tin đại chúng, mạng xã hội có thể xác định được nhanh chóng và chính xác chủ thể dữ liệu mang dữ liệu cá nhân đó. Chẳng hạn, thông qua Kết quả kiểm tra Kỳ thi kiểm tra kết quả tập sự hành nghề luật sư đợt 2 năm 2023 khu vực phía Bắc và phía Nam được ban hành kèm theo Thông báo số 73/TB-HĐKT ngày 27/11/2023 của Hội đồng kiểm tra kết quả tập sự hành nghề luật sư đợt 2 năm 2023, có thể xác định được chính xác người mang kết quả.² Trong Quyết định về việc phê duyệt kết quả thi tuyển và danh sách trúng tuyển kỳ thi tuyển dụng công chức Tổng cục Hải quan năm 2023 ngày 13/12/2023 của Bộ Tài chính, danh sách này liệt kê kết quả thi tuyển của từng người dự thi và danh sách những thí sinh trúng tuyển.³ Các bảng kết quả, danh sách này có đầy đủ các dữ liệu mà thông qua những dữ liệu này, có thể xác định được một cá nhân, bao gồm: họ và tên, ngày sinh, số báo danh, quê quán.

Có thể thấy rằng, mục đích của việc công bố danh tính và kết quả thi cử trong những kỳ thi như trên nhằm đảm bảo tính công khai, minh bạch của kỳ thi cũng như giảm/hạn chế tình trạng gian lận trong thi cử, đặc biệt đối với những kỳ thi có chỉ tiêu thấp, tỷ lệ cạnh tranh cao. Tuy nhiên, việc công bố công khai kết quả của những kỳ thi này cũng có một số hạn chế nhất định, đặc biệt là: (i) xâm phạm đến quyền riêng tư, bí mật thông tin về kết quả thi cử của người dự thi; (ii) ảnh hưởng đến tâm lý cũng như quá trình công tác, làm việc của người dự thi sau khi có kết quả.

2. Quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân của người dự thi trong các kỳ thi chuyên biệt

Quyền riêng tư là một khái niệm rộng liên quan đến bảo vệ quyền tự chủ của cá nhân và mối quan hệ giữa cá nhân và xã hội.⁴ Do vậy, hiện nay, quyền

- 1 Kỳ thi trong phạm vi bài viết này được hiểu là những kỳ thi mang tính chuyên biệt của từng lĩnh vực, ngành nghề và không bao gồm Kỳ thi Trung học phổ thông quốc gia, Kỳ thi tuyển sinh vào 10 Trung học phổ thông.
- 2 LSVM, “Kết quả kiểm tra Kỳ kiểm tra kết quả tập sự hành nghề luật sư đợt 2 năm 2023”, *Tạp chí điện tử Luật sư Việt Nam*, 2023, <https://lsvn.vn/ket-qua-kiem-tra-ky-kiem-tra-ket-qua-tap-su-hanh-nghe-luat-su-dot-2-nam-2023-1701076785.html>, truy cập ngày 27/11/2023
- 3 Tổng Cục Hải quan, “Thông báo kết quả thi tuyển và danh sách trúng tuyển kỳ thi tuyển dụng công chức Tổng cục Hải quan năm 2023”, *Cổng Thông tin điện tử Tổng cục Hải quan*, 2023, <https://www.customs.gov.vn/index.jsp?pageId=2&aid=192775&cid=36>, truy cập ngày 06/01/2024.
- 4 David Banisar, “The right to information and privacy: Balancing rights and managing conflicts”, *World Bank Institute Governance Working Paper*, 2011, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1786473.

riêng tư đối với dữ liệu cá nhân đã được pháp luật quốc tế và pháp luật các nước công nhận.⁵ Điều 12 của Tuyên ngôn Quốc tế về nhân quyền (*the Universal Declaration of Human Rights*, UDHR) đã quy định về quyền riêng tư như sau: “Không ai có thể bị can thiệp một cách tùy tiện vào đời sống riêng tư, gia đình, nhà ở hoặc thư tín cũng như bị xúc phạm đến danh dự và uy tín của mình. Mọi người đều có quyền được pháp luật bảo vệ trước sự can thiệp hoặc tấn công như vậy”. Cũng tại Điều 8 Công ước châu Âu về nhân quyền (*European Convention on Human Rights*, ECHR) quy định rằng: “Mọi người đều có quyền tôn trọng cuộc sống riêng tư và gia đình, nhà ở và thư tín của người khác. Cơ quan không có quyền can thiệp vào việc thực hiện quyền này ngoại trừ trường hợp phù hợp với quy định của pháp luật và là cần thiết vì lợi ích chung”. Hay tại Điều 17 của Công ước Quốc tế về các quyền dân sự và chính trị (*International Covenant on Civil and Political Rights*, ICCPR) thì nội dung về quyền riêng tư cũng được quy định tương tự như UDHR hay ECHR.

Đối với ba văn kiện này, có thể thấy quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân đã được ghi nhận thông qua quyền riêng tư đối với đời sống riêng tư của cá nhân. Theo Báo cáo “Quyền riêng tư và nhân quyền” của Tổ chức quốc tế và Trung tâm bảo mật thông tin điện tử thì quyền riêng tư bao gồm một số nội dung cơ bản sau: (i) sự riêng tư về thông tin cá nhân, bao gồm việc ban hành các quy tắc quản lý trong việc thu thập và xử lý các dữ liệu cá nhân như thông tin tín dụng, hồ sơ y tế và các hồ sơ của chính quyền lưu trữ về công dân đó; (ii) sự riêng tư về cơ thể, liên quan đến việc bảo vệ thân thể của người dân đối với hình thức xét nghiệm, thử nghiệm trên cơ thể; (iii) sự riêng tư về thông tin liên lạc; (iv) sự riêng tư về nơi cư trú.⁶ Có thể thấy rằng, dữ liệu cá nhân cũng là một nội dung cơ bản trong bảo vệ quyền riêng tư của đời sống con người.

Dựa trên nền tảng về quyền riêng tư của ECHR, pháp luật của Liên minh châu Âu về bảo vệ dữ liệu cá nhân được đánh giá là toàn diện và biểu hiện thông qua khung pháp lý GDPR được áp dụng cho các chủ thể, dù trong hay ngoài EU, có hướng đến mục tiêu thu thập dữ liệu liên quan đến người dân của liên minh này.⁷ GDPR có ý nghĩa đặc biệt quan trọng, bởi nó trở thành khuôn khổ pháp lý mang tính nguyên tắc để các quốc gia trên thế giới trong đó có Việt Nam học hỏi và tham khảo trong quá trình xây dựng và hoàn thiện hành lang pháp lý về vấn đề bảo vệ dữ liệu cá nhân.

5 David Banisar, “Linking ICTs, the right to privacy, freedom of expression and access to information”, *East African Journal of Peace & Human Rights*, Vol. 16(1), 2010, tr. 132; Matthias Artzt and Tran Viet Dung, “Artificial intelligence and data protection: How to reconcile both areas from the European law perspective”, *Vietnamese Journal of Legal Sciences*, Vol. 7(2), 2022, tr. 39-58, <https://doi.org/10.2478/vjls-2022-0007>.

6 Chu Hồng Thanh, “Pháp luật về bảo vệ quyền riêng tư”, *Tạp chí điện tử Luật sư Việt Nam*, 2024, <https://lsvn.vn/phap-luat-ve-bao-ve-quyen-rieng-tu.html>, truy cập ngày 27/11/2023.

7 General Data Protection Regulation, “What is GDPR, the EU’s new data protection law?”, *GDPR.EU*, <https://gdpr.eu/what-is-gdpr/>, truy cập ngày 27/11/2023.

Tại Việt Nam, quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân được hiểu thông qua quy định về quyền riêng tư. Điều 21 Hiến pháp năm 2013 quy định: “1. Mọi người có quyền bất khả xâm phạm về đời sống riêng tư, bí mật cá nhân và bí mật gia đình; có quyền bảo vệ danh dự, uy tín của mình. Thông tin về đời sống riêng tư, bí mật cá nhân, bí mật gia đình được pháp luật bảo đảm an toàn. 2. Mọi người có quyền bí mật thư tín, điện thoại, điện tín và các hình thức trao đổi thông tin riêng tư khác”. Điều 38 Bộ luật Dân sự năm 2015 cũng ghi nhận: “1. Đời sống riêng tư, bí mật cá nhân, bí mật gia đình là bất khả xâm phạm và được pháp luật bảo vệ.” Hiến pháp năm 2013 không sử dụng thuật ngữ quyền riêng tư, còn Bộ luật Dân sự năm 2015 thì đặt tên điều luật là “Quyền về đời sống riêng tư, bí mật cá nhân, bí mật gia đình”. Mặc dù cả hai văn bản quy phạm pháp luật này đều không sử dụng thuật ngữ quyền riêng tư nhưng về nội hàm thì các điều luật này là tương tự nhau, tức mọi người đều có quyền riêng tư.⁸ Cùng với sự ra đời của Nghị định số 13/2023/ND-CP vốn cũng căn cứ vào Bộ luật Dân sự năm 2015, có thể khẳng định rằng quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân là một quyền bất khả xâm phạm của cá nhân, trong đó có liên quan đến danh tính và kết quả thi cử của người dự thi trong các kỳ thi chuyên biệt. Vậy, cách thức bảo vệ quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân nói chung và quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân của người dự thi trong các kỳ thi chuyên biệt này sẽ được thực hiện như thế nào?

3. Pháp luật của Liên minh châu Âu về quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân

Để bảo vệ quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân nói chung, GDPR đã quy định các quyền để đảm bảo sự riêng tư của dữ liệu cá nhân, trong đó, nổi bật là quyền được thông báo của chủ thể dữ liệu.⁹ Hiện tại, GDPR chưa đưa ra một khái niệm chính thức nào về quyền được thông báo của chủ thể dữ liệu mà quyền này được xây dựng từ nghĩa vụ thông báo của chủ thể xử lý và kiểm soát dữ liệu (*controller*). Theo đó, quyền được thông báo của chủ thể dữ liệu xuất hiện khi chủ thể kiểm soát muốn thu thập và xử lý dữ liệu cá nhân của một người.

Trong bối cảnh hiện nay, quyền được thông báo của chủ thể dữ liệu có ý nghĩa quan trọng trong đảm bảo quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân. Bởi lẽ, quyền này đảm bảo tính hợp pháp, tính giới hạn và tính trách nhiệm trong quá trình bảo vệ dữ liệu cá nhân.¹⁰ Bên cạnh đó, quyền được thông báo của chủ thể dữ liệu đã trao cho chủ thể dữ liệu một “đặc quyền” khi có thể chủ

8 Đỗ Văn Đại, *Bình luận khoa học Những điểm mới của Bộ luật Dân sự năm 2015 (sách chuyên khảo, xuất bản lần thứ ba)*, Nxb. Hồng Đức - Hội Luật gia Việt Nam, 2020, tr. 93.

9 Điều 13, Điều 14 của GDPR.

10 Hoàng Thị Khánh Hiền, Trần Võ Kiều Anh, Nguyễn Phạm Thanh Hoa, *Quyền được thông báo của chủ thể dữ liệu theo pháp luật nước ngoài và kinh nghiệm cho Việt Nam*, Công trình Nghiên cứu khoa học sinh viên cấp trường năm học 2020 - 2021, Khoa luật Dân sự, Trường Đại học Luật TP. Hồ Chí Minh, 2021, tr. 28.

động kiểm soát được dữ liệu cá nhân của mình trước khả năng bị một bên nào khác thu thập và xử lý. Nói cách khác, chỉ khi nào chủ thể dữ liệu nhận được thông báo của chủ thể kiểm soát, và đưa ra sự đồng ý về việc chấp nhận cho chủ thể này thu thập và xử lý dữ liệu, chủ thể kiểm soát mới được quyền thực hiện các công việc tiếp theo liên quan đến dữ liệu cá nhân.

Khi đã thu thập được dữ liệu, thì chủ thể kiểm soát dữ liệu cũng không thể tùy tiện sử dụng mà phải tuân thủ phạm vi thu thập và xử lý trong nội dung đã thông báo đến chủ thể dữ liệu.¹¹ Một khi quyền được thông báo của chủ thể dữ liệu được đảm bảo thực hiện thì quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân sẽ được bảo vệ một cách khá toàn vẹn và sự xâm phạm dường như sẽ ở mức thấp nhất có thể. Theo đó, quyền được thông báo được chia thành hai trường hợp thu thập và xử lý, đó là: (i) thu thập và xử lý dữ liệu cá nhân một cách trực tiếp từ chủ thể dữ liệu và (ii) thu thập, xử lý dữ liệu cá nhân của chủ thể dữ liệu một cách gián tiếp thông qua chủ thể khác không phải là chủ thể dữ liệu.

Thứ nhất, trong trường hợp thu thập và xử lý dữ liệu cá nhân một cách trực tiếp từ chủ thể dữ liệu, Điều 13 GDPR quy định: Khi dữ liệu cá nhân của chủ thể dữ liệu được thu thập, thì chủ thể kiểm soát dữ liệu, tại thời điểm dữ liệu cá nhân được thu thập, phải cung cấp cho chủ thể dữ liệu tất cả những thông tin sau, bao gồm: (i) danh tính và các thông tin chi tiết của chủ thể kiểm soát và nếu có, danh tính và thông tin chi tiết của đại diện của chủ thể kiểm soát; (ii) chi tiết liên hệ của nhân viên bảo vệ dữ liệu, nếu có; (iii) mục đích của việc xử lý dữ liệu cá nhân cũng như cơ sở pháp lý của việc xử lý; (iv) lợi ích hợp pháp mà chủ thể kiểm soát dữ liệu hoặc một bên thứ ba có thể nhận được từ việc thu thập và xử lý dữ liệu; (v) người nhận hoặc danh mục người nhận liên quan đến dữ liệu cá nhân nếu có; (vi) các biện pháp bảo vệ thích hợp khi có sự dịch chuyển dữ liệu cá nhân sang quốc gia thứ ba hoặc tổ chức quốc tế...

Ngoài các thông tin trên, để đảm bảo việc thu thập và xử lý dữ liệu cá nhân của chủ thể dữ liệu được minh bạch, công bằng, thì chủ thể kiểm soát còn phải thông báo/cung cấp thêm các thông tin sau: (i) khoảng thời gian mà dữ liệu cá nhân sẽ được lưu trữ; nếu chưa thể xác định được khoảng thời gian này thì phải có các tiêu chí để xác định; (ii) sự tồn tại liên quan đến quyền được yêu cầu từ chủ thể kiểm soát truy cập và chỉnh sửa hoặc xóa dữ liệu cá nhân hoặc hạn chế xử lý liên quan đến chủ thể dữ liệu hoặc phản đối việc xử lý cũng như quyền di chuyển dữ liệu; (iii) trong trường hợp luật định, chủ thể dữ liệu được quyền rút lại sự đồng ý (đối với thông báo về việc thu thập và xử lý dữ liệu cá nhân của chủ thể kiểm soát) bất cứ lúc nào mà không ảnh hưởng đến tính hợp pháp của việc xử lý dựa trên sự đồng ý trước đó...

11 Khoản 3 Điều 13 của GDPR nêu rõ: “Trong trường hợp chủ thể xử lý dữ liệu có ý định xử lý thêm dữ liệu cá nhân cho những mục đích mà khác với mục đích đã được thông báo trước đó thì chủ thể xử lý phải cung cấp cho chủ thể dữ liệu mục đích xử lý thêm hoặc bất kỳ thông tin nào khác có liên quan”.

Ngoài ra, nếu chủ thể kiểm soát muốn xử lý thêm dữ liệu cá nhân cho mục đích khác với mục đích thu thập dữ liệu cá nhân trước đó đã thông báo thì chủ thể kiểm soát phải cung cấp cho chủ thể dữ liệu “thông tin về mục đích khác đó”.¹²

Thứ hai, trong trường hợp thu thập và xử lý dữ liệu cá nhân của chủ thể dữ liệu một cách gián tiếp thông qua chủ thể khác không phải chủ thể dữ liệu, tương tự như trường hợp thu thập và xử lý dữ liệu cá nhân trực tiếp từ chủ thể dữ liệu, việc thu thập và xử lý dữ liệu từ bên thứ ba cũng phải tuân thủ các yêu cầu về nội dung thông báo, thời điểm thông báo. Tuy nhiên, so sánh giữa Điều 13 và Điều 14 của GDPR, có thể nhận thấy điểm khác biệt rõ ràng nhất tại ngoại lệ của quyền được thông báo của chủ thể dữ liệu đối với hai trường hợp trên. Theo khoản 4 Điều 13 của GDPR, nếu chủ thể dữ liệu đã có thông tin mà chủ thể kiểm soát cần cung cấp thì chủ thể kiểm soát không phải thực hiện nghĩa vụ này nữa. Trong khi đó, theo khoản 5 Điều 14 của GDPR, chủ thể kiểm soát không có nghĩa vụ thông báo cho chủ thể dữ liệu biết về việc thu thập và xử lý dữ liệu nếu rơi vào bốn trường hợp sau: (i) chủ thể dữ liệu đã có thông tin (tương tự như khoản 4 Điều 13); (ii) mục đích thu thập và xử lý hướng đến các lợi ích công cộng, nghiên cứu khoa học, lịch sử, thống kê; (iii) việc thu thập hoặc tiết lộ được quy định một cách rõ ràng bởi luật của Liên minh châu Âu hoặc quốc gia thành viên của Liên minh mà chủ thể kiểm soát phải tuân thủ, đồng thời cung cấp các biện pháp thích hợp để bảo vệ lợi ích hợp pháp của chủ thể dữ liệu; và (iv) dữ liệu cá nhân phải được giữ bí mật theo nghĩa vụ bảo mật nghề nghiệp được quy định bởi luật của Liên minh châu Âu hoặc quy định của quốc gia thành viên.

Có thể thấy, mặc dù GDPR đã trao cho chủ thể dữ liệu quyền được thông báo và đặt ra nghĩa vụ thông báo tương ứng cho chủ thể kiểm soát, nhưng quyền này không là tuyệt đối bởi sự xuất hiện của các ngoại lệ. Tuy nhiên, các ngoại lệ này không làm hạn chế đi quyền được thông báo của chủ thể dữ liệu, cũng như không làm giảm đi hiệu quả bảo vệ quyền riêng tư của chủ thể dữ liệu. Thực tế, những ngoại lệ này đặt ra để đảm bảo việc thu thập và xử lý dữ liệu cá nhân một cách nhanh chóng và hiệu quả trong một số trường hợp nhất định với những mục đích mang tính cấp bách và vì lợi ích chung. Hơn nữa, những ngoại lệ này luôn đi kèm với trách nhiệm từ phía chủ thể kiểm soát thông qua việc cung cấp các biện pháp thích hợp để bảo vệ lợi ích hợp pháp liên quan đến dữ liệu cá nhân của chủ thể dữ liệu. Liên hệ quy định về việc công bố công khai kết quả của các kỳ thi chuyên biệt, minh chứng là kỳ thi luật sư tại một số quốc gia thuộc EU, theo quy định chung của GDPR, kết quả của kỳ thi luật sư sẽ không được công bố công khai hoặc sẽ có hướng công bố phù hợp với mục đích bảo vệ quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân.

12 Khoản 3 Điều 13 của GDPR.

Tại Pháp, chủ thể có thẩm quyền sẽ tiến hành lập danh sách thí sinh trúng tuyển kỳ thi. Danh sách này sẽ được trưng bày tại trụ sở chính của trung tâm và nếu có, tại các khu vực địa phương của trung tâm.¹³ Dựa vào kết quả kỳ thi cấp chứng chỉ năng lực hành nghề luật Pháp (*Certificat d'aptitude à la profession d'avocat*, CAPA) khóa năm 2023 tại <https://web.ordredesavocats.ci/resultats/>, danh sách này chỉ bao gồm những thí sinh trúng tuyển. Hình thức công bố kết quả này vừa tuân thủ nguyên tắc công khai, minh bạch đối với kết quả thi cử, vừa đảm bảo quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân, đặc biệt là những thí sinh không trúng tuyển.

Tại Hà Lan, theo Quy chế Đào tạo và Kiểm tra Đào tạo nghiệp vụ luật sư năm 2023, việc công bố kết quả kiểm tra đối với kỳ thi luật sư được quy định tại Điều 40 như sau: “Trong thời hạn sáu tuần kể từ ngày thi, Hội đồng thi sẽ công bố kết quả thi bằng phương tiện điện tử kèm theo tài liệu số”. Ở quốc gia này, kết quả kỳ thi luật sư sẽ không được công bố công khai và sẽ được thông báo trực tiếp đến thí sinh bằng hình thức đăng nhập kênh điện tử của Hiệp hội Luật sư Hà Lan (*Nederlandse Orde van Advocaten*, NovA).

Tại Tây Ban Nha, kết quả của kỳ thi luật sư sẽ không được công bố một cách công khai hay đăng tải trên các phương tiện thông tin đại chúng bởi chính sách quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân. Căn cứ vào Điều 20 của Hoàng gia 775/2011 phê duyệt Quy định của Luật 34/2006 về việc tiếp cận nghề luật sư và đại diện trước tòa:¹⁴ “Điểm cuối cùng của bài đánh giá sẽ là Đạt hoặc Không đạt và mỗi thí sinh sẽ nhận được điểm số một cách cá nhân hóa và ẩn danh”. Điều này cũng đồng nghĩa rằng, kết quả kiểm tra của kỳ thi luật sư của từng thí sinh tại Tây Ban Nha không được công bố công khai. Kết quả này sẽ được gửi đến từng thí sinh, không có bất kỳ người nào biết trừ khi thí sinh đó tiết lộ cho bên thứ ba.

Có thể thấy rằng, Pháp, Hà Lan và Tây Ban Nha đã và đang tuân thủ nghiêm ngặt các quy định về bảo vệ quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân theo GDPR, trong trường hợp này là kết quả của kỳ thi luật sư. Việc công bố công khai điểm thi khi chưa có sự đồng ý của người học được xem là xâm phạm đến quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân là danh tính và kết quả thi cử của người dự thi.

13 Điều 10 ngày 07/12/2005 Bộ Tư pháp của Pháp quy định về chương trình và nội dung thi năng lực nghề luật (de l'arrêté du 7 décembre 2005 fixant le programme et les modalités de l'examen d'aptitude à la profession d'avocat), <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORF-TEXT000000786409>, truy cập ngày 01/9/2024).

14 Bộ Chủ tịch nước của Tây Ban Nha, “Hoàng gia 775/2011, ngày 3 tháng 6, phê chuẩn Quy định của Luật 34/2006, ngày 30 tháng 10, về tiếp cận nghề Luật sư và Luật sư Tòa án” (Ministerio de la Presidencia Española, “Real Decreto 775/2011, de 3 de junio, por el que se aprueba el Reglamento de la Ley 34/2006, de 30 de octubre, sobre el acceso a las profesiones de Abogado y Procurador de los Tribunales”), <https://www.boe.es/eli/es/rd/2011/06/03/775/con>, truy cập ngày 01/9/2024.

4. Một số đề xuất trong bảo vệ quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân của người dự thi của các kỳ thi chuyên biệt

Tương tự như cách tiếp cận của GDPR, theo Nghị định số 13/2023/NĐ-CP, chủ thể dữ liệu phải biết được các hoạt động liên quan tới xử lý dữ liệu cá nhân của mình, trừ trường hợp luật có quy định khác; dữ liệu cá nhân chỉ được xử lý đúng với mục đích đã được bên kiểm soát dữ liệu cá nhân, bên xử lý dữ liệu cá nhân, bên kiểm soát và xử lý dữ liệu cá nhân, bên thứ ba đăng ký, tuyên bố về xử lý dữ liệu cá nhân (khoản 2, khoản 3 Điều 3 Nghị định số 13/2023/NĐ-CP). Nguyên tắc này được đặt ra trong tương quan với quy định về quyền được thông báo của chủ thể dữ liệu. Điều 13 Nghị định số 13/2023/NĐ-CP quy định nghĩa vụ thông báo như sau:

(i) Thời điểm tiến hành thông báo được thực hiện một lần và trước khi tiến hành hoạt động xử lý dữ liệu cá nhân. Theo đó, trước khi thu thập, xử lý dữ liệu cá nhân của một người thì chủ thể kiểm soát phải tiến hành thông báo về ý định thu thập, xử lý cho chủ thể dữ liệu biết. “Biết” ở đây được hiểu là chủ thể dữ liệu có sự hiểu biết đầy đủ về việc xử lý của chủ thể kiểm soát đối với dữ liệu cá nhân và việc biết này phải được thể hiện bằng ý chí tự do của chủ thể dữ liệu mà không có sự tác động của chủ thể nào khác.¹⁵ Như một lời mở đầu để nhận được sự đồng ý của chủ thể dữ liệu, chủ thể kiểm soát phải xác định được thời điểm thông báo phù hợp, mục đích để đảm bảo rằng, bước thông báo này không là yếu tố cản trở quá trình thu thập và xử lý dữ liệu cá nhân của chủ thể kiểm soát, đồng thời, chủ thể dữ liệu sẽ có thời gian cân nhắc, xem xét việc có hay không sự đồng ý từ thông báo của chủ thể kiểm soát.

(ii) Nội dung thông báo bao gồm nhưng không giới hạn các nội dung sau: mục đích xử lý; loại dữ liệu cá nhân được sử dụng có liên quan tới mục đích xử lý; cách thức xử lý; thông tin về các tổ chức, cá nhân khác có liên quan tới mục đích xử lý; hậu quả, thiệt hại không mong muốn có khả năng xảy ra; thời gian bắt đầu, thời gian kết thúc xử lý dữ liệu. Đây là những nội dung cơ bản mà chủ thể dữ liệu phải biết nhằm bảo vệ quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân. Chủ thể dữ liệu phải biết được những dữ liệu của mình sẽ được thu thập và xử lý cho mục đích nào, mục đích đó có hợp pháp hay không vì ý nghĩa sau cùng của trách nhiệm thông báo của chủ thể kiểm soát là hướng đến đảm bảo việc thực hiện quyền riêng tư của chủ thể dữ liệu.

(iii) Hình thức thông báo được thể hiện ở dạng có thể là được in, sao chép bằng văn bản, bao gồm cả dưới dạng điện tử hoặc định dạng kiểm chứng được. Nghị định số 13/2023/NĐ-CP không bắt buộc về mặt hình

15 Andreja RIHTER, Slovenia, Socialist Group, “Protection of privacy and personal data on the Internet and online media”, *Parliamentary Assembly*, 2011, tr. 3.

thức thông báo của chủ thể kiểm soát, chỉ cần chủ thể kiểm soát truyền tải được ý định, mong muốn và mục đích thu thập, xử lý dữ liệu cá nhân đến chủ thể dữ liệu. Nói cách khác, hình thức thông báo không quá quan trọng miễn mục đích thông báo đạt được.

(iv) Ngoại lệ của nghĩa vụ thông báo gồm: (i) Chủ thể dữ liệu đã biết rõ và đồng ý toàn bộ với nội dung về việc xử lý dữ liệu cá nhân trước khi đồng ý cho bên kiểm soát dữ liệu cá nhân, bên kiểm soát và xử lý dữ liệu cá nhân tiến hành thu thập; (ii) Dữ liệu cá nhân được xử lý bởi cơ quan nhà nước có thẩm quyền với mục đích phục vụ hoạt động của cơ quan nhà nước theo quy định của pháp luật. Nghĩa vụ thông báo không là tuyệt đối bởi thực tế, vẫn sẽ có những trường hợp đặc biệt mà việc thu thập và xử lý dữ liệu cá nhân là nhanh chóng, cấp thiết hay chủ thể dữ liệu đã biết rõ và đồng ý cho chủ thể kiểm soát thực hiện việc xử lý này.

Có thể thấy về quyền được thông báo của chủ thể dữ liệu thì cả GDPR và Nghị định số 13/2023/NĐ-CP đều giống nhau. Quy định này cũng tương thích với quy định trong Bộ luật Dân sự năm 2015 tại khoản 2 Điều 38, theo đó: “Việc thu thập, lưu giữ, sử dụng, công khai thông tin liên quan đến đời sống riêng tư, bí mật cá nhân phải được người đó đồng ý, việc thu thập, lưu giữ, sử dụng, công khai thông tin liên quan đến bí mật gia đình phải được các thành viên gia đình đồng ý, trừ trường hợp luật có quy định khác”. Có thể thấy quyền được thông báo của chủ thể dữ liệu là mối quan hệ giữa chủ thể dữ liệu và chủ thể kiểm soát, chủ thể xử lý dữ liệu, trong đó, chủ thể quản lý dữ liệu có thể đồng thời là chủ thể kiểm soát, chủ thể xử lý dữ liệu khi chủ thể quản lý muốn thu thập và xử lý dữ liệu cá nhân cho mục đích quản lý của mình. Sau khi nhận được thông báo của chủ thể kiểm soát, chủ thể xử lý dữ liệu thì chủ thể dữ liệu có hai lựa chọn, cụ thể: (i) đồng ý việc thu thập và xử lý dữ liệu cá nhân,¹⁶ chủ thể dữ liệu có thể đồng ý một phần hoặc đồng ý với điều kiện kèm theo đối với yêu cầu thu thập, xử lý dữ liệu cá nhân từ chủ thể dữ liệu; (ii) không đồng ý việc thu thập và xử lý dữ liệu cá nhân.¹⁷ Nếu chủ thể dữ liệu giữ im lặng hoặc không phản hồi thông báo của chủ thể kiểm soát, chủ thể xử lý thì cũng đồng nghĩa rằng, chủ thể dữ liệu đã không đồng ý đối với việc thu thập và xử lý dữ liệu này.

Liên hệ trường hợp của Kỳ kiểm tra Kết quả tập sự hành nghề luật sư năm 2023 và Kỳ thi tuyển dụng công chức Tổng cục Hải quan năm 2023, các chủ thể trong nội dung của quyền được thông báo của chủ thể dữ liệu được nhận diện cụ thể như sau:

16 Khoản 7 Điều 11 số 13/2023 ngày 17/4/2023 của Chính phủ về bảo vệ dữ liệu cá nhân.

17 Khoản 6 Điều 11 số 13/2023 ngày 17/4/2023 của Chính phủ về bảo vệ dữ liệu cá nhân.

Chủ thể dữ liệu	Chủ thể kiểm soát, Chủ thể xử lý dữ liệu	Chủ thể quản lý dữ liệu
Người tham dự kỳ thi	- Chủ thể quản lý dữ liệu - Cá nhân, tổ chức thu thập và xử lý những dữ liệu cá nhân của người tham dự kỳ thi vào mục đích của họ	- Liên đoàn Luật sư Việt Nam - Tổng cục Hải quan Việt Nam, Bộ Tài chính

Giữa quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân và nguyên tắc công khai, minh bạch kết quả của người tham dự kỳ thi, quyền được tiếp cận thông tin của công dân có mối liên hệ nhất định với nhau. Đối với vấn đề công khai, minh bạch kết quả của các kỳ thi, tại Điều 17 Luật Tiếp cận thông tin năm 2016 đã liệt kê cụ thể 14 trường hợp thông tin phải được công khai, trong 14 trường hợp này lại không đề cập việc phải công khai kết quả của các kỳ thi. Riêng điểm p khoản 1 Điều 17 có quy định trường hợp thông tin phải được công khai là “Thông tin khác phải được công khai theo quy định của pháp luật” và khoản 2 Điều 17 quy định “Ngoài thông tin quy định tại khoản 1 Điều này, căn cứ vào điều kiện thực tế, cơ quan nhà nước chủ động công khai thông tin khác do mình tạo ra hoặc nắm giữ”. Dựa vào quy định này thì danh tính và kết quả của người dự thi trong các kỳ thi sẽ được công khai trong trường hợp pháp luật có quy định hay theo sự chỉ đạo của cơ quan có thẩm quyền quản lý kết quả thi cử. Điều 7 Luật này đã liệt kê một số trường hợp công dân tiếp cận thông tin có điều kiện, trong đó, thông tin liên quan đến bí mật đời sống riêng tư, bí mật cá nhân chỉ được tiếp cận khi có sự đồng ý của chủ thể dữ liệu. Tương tự như quy định của Nghị định số 13/2023/NĐ-CP, trong quá trình thực hiện chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn của mình, người đứng đầu cơ quan nhà nước sẽ quyết định việc cung cấp thông tin liên quan đến đời sống riêng tư, bí mật cá nhân trong trường hợp cần thiết vì lợi ích cộng đồng, sức khỏe của cộng đồng mà không cần sự đồng ý của chủ thể dữ liệu.

Có thể thấy rằng, việc đảm bảo quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân của chủ thể dữ liệu là quan trọng, đặc biệt là trong bối cảnh, dữ liệu cá nhân của con người được xem là một loại tài sản có giá trị.¹⁸ Mặc dù vậy, trên thực tế vẫn có những thông tin mà người dân có thể tiếp cận được bằng việc đọc, xem, nghe, ghi chép, sao chép, chụp thông tin. Đây là quyền được tiếp cận thông tin của người dân đã được Luật Tiếp cận thông tin năm 2016 điều chỉnh. Xét trong phạm vi điều chỉnh của Luật này thì thông tin ở đây được hiểu là tin, dữ liệu được chứa đựng trong văn bản, hồ sơ, tài liệu có sẵn, tồn tại dưới dạng bản viết, bản in, bản điện tử, tranh, ảnh, bản vẽ, băng, đĩa, bản ghi hình, ghi âm hoặc các dạng khác do cơ quan nhà nước tạo ra.¹⁹ Những

18 Phong Văn, “Dữ liệu cá nhân là một loại tài sản cần phải được bảo vệ”, *Báo Nhân dân*, 2023, <https://nhandan.vn/du-lieu-ca-nhan-la-mot-loai-tai-san-can-phai-duoc-bao-ve-post785162.html>, truy cập ngày 06/01/2024

19 Khoản 1 Điều 2 Luật Tiếp cận thông tin năm 2016.

tin, dữ liệu này có thể có dữ liệu cá nhân. Luật Tiếp cận thông tin năm 2016 đã quy định nhiều nguyên tắc để đảm bảo thực hiện quyền này, trong đó có nguyên tắc: “Việc cung cấp thông tin phải kịp thời, minh bạch, thuận lợi cho công dân, đúng trình tự, thủ tục theo quy định của pháp luật”. Tuy nhiên, nguyên tắc này chỉ mang tính chất tương đối vì việc đảm bảo quyền tiếp cận thông tin vẫn bị hạn chế trong một số trường hợp cần thiết vì lý do quốc phòng, an ninh quốc gia, trật tự, an toàn xã hội, đạo đức xã hội, sức khỏe của cộng đồng²⁰ hay quy định về thông tin công dân được tiếp cận có điều kiện. Cụ thể, Điều 7 Luật Tiếp cận thông tin năm 2016 quy định: Thông tin công dân được tiếp cận có điều kiện là thông tin liên quan bí mật đời sống riêng tư, bí mật cá nhân được tiếp cận trong trường hợp người đó đồng ý; thông tin liên quan đến bí mật gia đình được tiếp cận trong trường hợp được các thành viên gia đình đồng ý. Nội dung của Điều luật này lại có sự trùng lặp với số 13/2023/NP-CP được ra đời sau này. Theo đó, khoản 1 Điều 17 lại quy định việc xử lý dữ liệu cá nhân trong trường hợp công khai dữ liệu cá nhân theo quy định của pháp luật không cần sự đồng ý của chủ thể dữ liệu.

Hiện tại, đối với kết quả kiểm tra tập sự hành nghề luật sư thì trong thời hạn 15 ngày, kể từ ngày kết thúc việc chấm điểm kiểm tra, Chủ tịch Hội đồng kiểm tra có trách nhiệm công bố kết quả kiểm tra và thông báo cho Sở Tư pháp, Đoàn Luật sư nơi có người tập sự tham dự kiểm tra.²¹ Việc công bố công khai kết quả thi cử của người dự thi trong các kỳ thi mang tính chuyên biệt thuộc phạm vi áp dụng quy định của Nghị định số 13/2023/NĐ-CP. Tuy nhiên, Hội đồng kiểm tra không phải là cơ quan nhà nước để được xử lý dữ liệu cá nhân mà không cần sự đồng ý của chủ thể dữ liệu một cách mặc định theo khoản 5 Điều 17 của Nghị định số 13/2023/NĐ-CP, cũng như căn cứ vào Luật Tiếp cận thông tin năm 2016 thì quy định công bố kết quả thi cử này lại “vuốt” vào nguyên tắc bảo vệ quyền riêng tư khi chưa có sự đồng ý của người có dữ liệu cá nhân.

Từ những phân tích trên, so sánh quy định pháp luật về bảo vệ quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân thông qua quyền được thông báo của chủ thể dữ liệu/nghĩa vụ thông báo của chủ thể kiểm soát, chủ thể xử lý, đồng thời tham khảo cách thức quy định của Liên minh châu Âu, Việt Nam cần có hướng giải quyết phù hợp đối với việc công bố công khai các thông tin liên quan đến danh tính và kết quả những người dự thi trong các kỳ thi mang tính chuyên biệt. Dựa trên các nguyên tắc đảm bảo quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân như đã phân tích ở trên, tác giả đề xuất cần có hướng dẫn về thu thập, sử dụng, xử lý và bảo vệ dữ liệu cá nhân của các thí sinh tham gia các kỳ thi có tính chất chuyên biệt dựa trên khung pháp luật về bảo vệ dữ liệu

20 Khoản 4 Điều 3 Luật Tiếp cận thông tin năm 2016.

21 Khoản 6 Điều 25 Thông tư số 10/2021 ngày 10/12/2021 của Bộ Tư pháp hướng dẫn tập sự hành nghề luật sư.

cá nhân hiện hành. Chủ tịch Hội đồng kiểm tra chỉ nên công bố, công khai bảng thống kê số lượng thí sinh tham gia, số lượng đạt, số lượng không đạt, để những người quan tâm có thể nắm được tổng quan và tình hình tham dự kỳ thi. Đối với kết quả đạt hay không đạt của từng người tham dự kỳ thi sẽ được cơ quan chủ quản của kỳ thi gửi trực tiếp qua hộp thư điện tử, kênh thông tin khác hoặc cơ quan chủ quản có thể tạo lập một trang web mà thông qua trang web đó người dự thi sẽ đăng nhập các thông tin liên quan để xem kết quả. Giải pháp này nhằm mục đích đảm bảo quyền riêng tư đối với dữ liệu cá nhân của người tham dự các kỳ thi có tính chất chuyên biệt. ●

Tài liệu tham khảo

- [1] Andreja RIHTER, Slovenia, Socialist Group, “Protection of privacy and personal data on the Internet and online media”, *Parliamentary Assembly*, 2011
- [2] Matthias Artzt and Tran Viet Dung, “Artificial intelligence and data protection: How to reconcile both areas from the European law perspective”, *Vietnamese Journal of Legal Sciences*, Vol. 7(2), 2022, <https://doi.org/10.2478/vjls-2022-0007>
- [3] David Banisar, “Linking ICTs, the right to privacy, freedom of expression and access to information”, *East African Journal of Peace & Human Rights*, Vol. 16(1), 2010
- [4] David Banisar, “The right to information and privacy: Balancing rights and managing conflicts”, *World Bank Institute Governance Working Paper*, 2011, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1786473.
- [5] Đỗ Văn Đại, *Bình luận khoa học Những điểm mới của Bộ luật Dân sự năm 2015 (sách chuyên khảo, xuất bản lần thứ ba)*, Nxb. Hồng Đức – Hội Luật gia Việt Nam, 2020 [trans: Do Van Dai, *Scientific commentary on new points of the 2015 Civil Code* (monograph, third edition), Publishing House. Hong Duc – Vietnam Lawyers Association, 2020]
- [6] General Data Protection Regulation, “What is GDPR, the EU’s new data protection law?”, *GDPR.EU*, <https://gdpr.eu/what-is-gdpr/>, accessed on 27/11/2023
- [7] Hoàng Thị Khánh Hiền, Trần Võ Kiều Anh, Nguyễn Phạm Thanh Hoa, *Quyền được thông báo của chủ thể dữ liệu theo pháp luật nước ngoài và kinh nghiệm cho Việt Nam*, Công trình Nghiên cứu khoa học sinh viên cấp trường năm học 2020 – 2021, Khoa luật Dân sự, Trường Đại học Luật TP. Hồ Chí Minh, 2021 [trans: Hoang Thi Khanh Hien, Tran Vo Kieu Anh, Nguyen Pham Thanh Hoa, *Data subject’s right to be informed according to foreign laws and experience for Vietnam*, Student scientific research work School year 2020 – 2021, Faculty of Civil Law, City University of Law. Ho Chi Minh, 2021]
- [8] LSVM, “Kết quả kiểm tra Kỳ kiểm tra kết quả tập sự hành nghề luật sư đợt 2 năm 2023”, *Tạp chí điện tử Luật sư Việt Nam*, 2023 [trans: LSVM, “Results of the 2nd Law Practice Internship Examination in 2023”, *Vietnam Lawyers Electronic Magazine*, 2023]
- [9] Chu Hồng Thanh, “Pháp luật về bảo vệ quyền riêng tư”, *Tạp chí điện tử Luật sư Việt Nam*, 2024 [trans: Chu Hong Thanh, “Law on privacy protection”, *Vietnam Lawyers Electronic Magazine*, 2024]
- [10] Tổng Cục Hải quan, “Thông báo kết quả thi tuyển và danh sách trúng tuyển kỳ thi tuyển dụng công chức Tổng cục Hải quan năm 2023”, *Cổng Thông tin điện tử Tổng cục Hải quan*, 2023 [trans: General Department of Customs, “Announcement of the results of the recruitment exam and the list of successful candidates for the 2023 General Department of Customs civil servant recruitment exam”, *General Department of Customs Electronic Information Portal*, 2023]
- [11] Phong Vân, “Dữ liệu cá nhân là một loại tài sản cần phải được bảo vệ”, *Báo Nhân dân*, 2023 [trans: Phong Van, “Personal data is a type of property that needs to be protected”, *Nhan Dan Newspaper*, 2023]